

BYTOM - EAGLE W/WH

z dn.

Omawiany folwark znajduje się na terenie Łagiewnik, wsi w 1951 r. włączonej w obręb Bytomia, tworzącej dziś jedną z największych dzielnic miasta.

Łagiewniki były wsią służebną grodu Bytom. Pierwsza wzmianka pochodzi z dokumentu lokacyjnego miasta - z 1254 r. - wieś otrzymał wówczas dziedziczny wójt Bytomia - Henryk, wymieniany jeszcze w 1283 r. Do czasu wykupu wójtostwa w poł. XIV w. każdorazowy wójt Bytomia był właścicielem Łagiewnik.

Wieś założona została zapewne w XIII w. jako rządówka (wieś łanowa). Główną osią osadnictwa była ob. ul. Cyryla i Metodego. W 1369 r., po podziale Bytomia Łagiewniki przypadły księciu Konradowi Oleśnickiemu. W 1532 r. wieś podzieliła się na dwie części: Dolną i Górną - z której później wydzielili się Łagiewniki Średnie. W każdej części znajdował się folwark. W końcu XVIII w. wieś Łagiewniki Średnie składała się z dworu z folwarkiem (hodowla owiec), wsi właściwej i kolonii (kolonie powstające na terenach położonych na pd. od wsi dały początek miastu Chorzów, utworzonemu dekretem w 1865 r.). W poł. XIX w. wieś, bez kolonii, liczyła 42 zagrodników i 40 chałupników. W 1904 r. połączono Łagiewniki Średnie i Górne dając im nazwę Hohenlinde.

Folwark w Bytomiu znajduje się na terenie dawnych Łagiewnik Średnich. W latach 1620 - 1626 nabył tę część szlachcic morawski Jan Jerzy Mikusz z Buchberku. W rękach rodziny Łagiewniki Średnie pozostawały do poł. XIX w. W 1776 r. Ferdynand Ignacy Mikusz odkupił Łagiewniki Dolne od Jana Antoniego de Radowic - Brygard. Później też Hajduki Dolne. Całość majątku w 1847 r. kupił od rodziny Mikuszów Edward Wilhelm Schlabit, od którego dobra odkupiła spółka akcyjna „Zjednoczone Huty Królewska i Laura”, z siedzibą w Berlinie; w skład majątku spółki Łagiewniki wchodziły do 1924 r.

Po II wojnie światowej na terenie zabudowań folwarcznych zlokalizowano bazę MZK, którą w latach 90-tych XX w. przejął właściciel prywatny, tworząc w 2006 r. Konsorcjum Ekośrodowisko sp. z o.o. Na terenie zespołu obecnie działają dwie firmy: Eko - Ogród i Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Jan Laszuk”.

SYTUACJA

Bytom - miasto położone w południowej Polsce, w województwie śląskim, w centrum Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, w pd.-zach. części Wyżyny Śląskiej. Ukształtowanie terenu miasta jest urozmaicone - tworzą je liczne wzniesienia i obniżenia powierzchni. Miasto podzielone jest na szereg dzielnic, z których Łagiewniki włączone zostały w 1951 r.

Łagiewniki znajdują się w pd.wsch. części Bytomia, rozlokowane wzdłuż ulic Łagiewnicka/Świętochłowska/Bytomska ograniczających zabudowę dzielnicy od zach. oraz ul. Świętych Cyryla i Metodego stanowiącej główną arterię komunikacyjną dzielnicy, biegnącą w linii pn. - pd.

Teren folwarku zamknięty jest ulicami: od pd.zach. - Cyryla i Metodego, od pn.zach. - posesjami budynków przy ul. Cyryla i Metodego nr 44-48, ul. Armii Krajowej - od wsch., zabudową południowej pierzei ul. Prostej - od pn. oraz posesją przedszkola i wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi - na pd. Bezpośrednio do wydłużonego budynku pd.zach. przylega budynek przedszkola poprzedzony trawnikiem otoczonym płotem z kwater betonowych.

KOMPOZYCJA

Teren dawnego folwarku zajmuje obszar w kształcie odwróconej litery L o szerszym ramieniu wydłużonym na linii pn. - pd., węższym - na linii wsch. - zach. Pd. granicę zespołu wyznacza tylna ściana wydłużonego na osi wsch. - zach. budynku gospodarczego (B) i, na jej przedłużeniu - mur kamienny biegnący do ul. Armii Krajowej. Wzdłuż ul. Armii Krajowej, na odcinku ok. 200 m folwark zamknięty jest wysokim murem kamiennym - w części pd., ceglany - w części pn. Mur kamienny zamyka folwark również od pn. oddzielając go od posesji domów przy ul. Prostej. Pn.zach. granicę, cofniętą na wsch. od ulicy Cyryla i Metodego, wyznacza ciąg współcześnie przebudowanych budynków magazynowo - biurowych.

Wjazd na teren posesji znajduje się w pd.zach. narożu, między równoległym do ulicy budynkiem gospodarczym (A) a prostopadłym do ulicy budynkiem gospodarczym (B), z niewielkim aneksem przylegającym do zach. części jego pn. elewacji. Między budynkami biegnie szeroka, asfaltowa droga, przegrodzona dwuskrzydłową bramą i furtką z prętów metalowych. Teren pd. części założenia lekko nachylony w kierunku zach.; w części wsch. zespołu - poprzeczny uskoki na linii wsch. - zach., wyznaczający obniżenie terenu w pn. części zespołu. Druga brama prowadząca do zespołu znajduje się w murze wsch., na wysokości uskoku terenu.

Pośrodku rozległego pd.wsch. placu - współczesny budynek mieszkalno - biurowy; przed jego elewacją zach. - dwa nieregularne klomby. W narożu pd.wsch., wzdłuż wsch. granicy - prostokątny, blaszany budynek gospodarczy. Po pn. stronie bramy wjazdowej - niewielka portiernia i stróżówka.

ARCHITEKTURA

Z pierwotnej zabudowy folwarku zachowały się dwa budynki o bliżej nieokreślonych funkcjach, ob. nieużytkowane i niedostępne, oraz kamiennie - ceglany mor otaczający założenie, a także, znacznie przebudowany, ciąg budynków na zach. granicy części pn. zespołu.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa ok. 1, 5 ha	16. Przeznaczenie pierwotne Zespół folwarczny	17. Użytkowanie obecne Teren wykorzystywany gospodarczo
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <p>Pierwotny układ folwarku, jak wskazują porównania z archiwalnymi mapami, został zachowany. Z budynków gospodarczych zachowały się dwa budynki w części pd.zach. oraz całkowicie przebudowany zespół budynków w pn. części granicy zach., a także mur otaczający założenie od pd., wsch. i pn.. Na terenie placu pd.wsch. wzniesiono współcześnie budynek mieszkalny. Cały teren jest wyasfaltowany, w części pd.wsch. zagospodarowany klombami; w części pn. – dkład śmieci i samosiewki drzew i krzewów.</p> <p>Budynek gosp. B – zawalony dach w 3/4 długości; brak dachu w części zach. i wsch.; brak stolarki, wnętrze zarośnięte samosiewkami drzew. Budynek zach.(A) – niedostępny – okna i drzwi zabite deskami.</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Zabezpieczenie ruin zabytkowych budynków ⇒ Wyremontowanie muru otaczającego posesję ⇒ Uporządkowanie posesji 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)z

AP Katowice: 1. Nr zesp. 114 - Akta gminy Łagiewniki 1859-1951
Gemeindenvorstand Hohenlinde /Urząd Gminy Łagiewniki 1852-1930 [1942], sygn. 1-56 Zarząd Gminy: m.inn. finanse, podatki, sygn. 57-112 Der Bürgermeister der Gemeinde Hohenlinde /Burmistrz Gminy: m.inn. , nabywanie gruntów, 1939-1945, sygn. 113-350, brak sygn. 121, 122 Akta personalne kat A: kat B 50 z lat 1897-1945, sygn. 524-538

Nr zesp. 19 - Okręg Urzędowy Łagiewniki 1874-1939 : Amtsbezirk Hohenlinde: sprawy organizacyjne, personalne, sprawy policyjne, nadzór nad stowarzyszeniami, sprawy budowlane i komunalne, kościelne z lat 1874-1922, sygn. 1-54 Okręg Urzędowy Łagiewniki: m. inn. budowlane z lat 1922-1939, sygn. 55-109

24. Uwagi różne.

Pozostałe numery działek 3533/376 (KW: KA1Y/00010925/6), 3395/376 (KW: KA1Y/00001575/1), 3394/376 (KW: KA1Y/00035761/9), 3534/376 (KW: KA1Y/00006676/4);

Właściciel nie wyraził zgody na prowadzenie prac inwentaryzacyjnych

25. Opracował

tekst PDZ ALMA Jacek Sawiński 25. XI. 2008 r..

plany i rysunki PDZ ALMA Jacek Sawiński 25. XI. 2008 r

zdjęcia PDZ ALMA Jacek Sawiński 25. XI. 2008 r

miejsce przechowywania negatywów: PDZ ALMA Jacek Sawiński .

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

22. Bibliografia

- J. G. Knie, Alphabetisch statistisch - typographische Übersicht der Dörfer, Flecken, Städte und anderen Orte der Koenigl. Preuss. ...
- L. Musiol, Łagiewniki. Monografia historyczna, mps 1968
- J. Drabina, Historia Bytomia, Bytom 1994.
- P. Borowy, Dawne mapy Łagiewnik, /w:/ Dzielnice Bytomia, na starych fotografiach, pocztówkach i planach, red. J. Drabina, Bytom 1998 r.
- W. Ślęzak, Łagiewniki, /w:/ Dzielnice Bytomia, na starych fotografiach, pocztówkach i planach, red. J. Drabina, Bytom 1998 r.
- J. Drabina , Życie codzienne w Bytomiu od lokacji do I wojny światowej 1254-1914, Bytom 2006.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Archiwum Map WIG – Mapy topograficzne 1: 25 000, z 1934 r. i 1943 r.

27. Załączniki

- * wkładka nr 1: cd. opisu, spis materiału fotograficznego, mapy niemieckie,
- * wkładka nr 2 – 3: zdjęcia

1. Miejscowość BYTOM gm. Bytom pow. bytomski woj. śląskie	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) ZESPÓŁ FOLWARCZNY OB. PLAC GOSPODARCZY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. opisu, spis materiału fotograficznego niemieckie mapy topograficzne
--	--	--

BUDYNEK A – wzniesiony na planie prostokąta na osi pn. – pd., dwukondygnacyjny, nakryty wysokim dwuspadowym dachem. Ściany zewnętrzne murowane z kamienia wapiennego, węgary otworów okiennych – z ceglanych kłińców; gzymsy – ceglane; na elewacjach śladowo zachowane tynki (tynkowany szczyt pd.). Dach kryty ceramiczną karpiówką podwójnie w koronkę.

Elewacja zach., zwrócona w stronę ulicy – dwukondygnacyjna, kondygnacje rozdzielone ceglany gzymsem, siedmioosiowa – przepruta otworami okiennymi w proporcjach zbliżonymi do kwadratu. Elewacja pd. – ślepa; przecięta pasem tynku przebiegającym na wysokości gzymsu kordonowego; pośrodku tynkowanego szczytu – dwa prostokątne otwory okienne, po bokach – dwa małe kwadratowe otwory okienne. Pozostałe elewacje i wnętrze – niedostępne.

BUDYNEK B – usytuowany w zach. części pd. granicy folwarku, z prostopadłym doń, niewielkim, parterowym aneksem od pd.zach. Murowany z kamienia wapiennego, z niewielkimi uzupełnieniami z cegły – łuki odciażające części otworów, gzymsy, uzupełnienia. Dach kryty ceramiczną karpiówką podwójnie w koronkę.

Wzniesiony na rzucie prostokąta, mocno wydłużony na osi wsch. – zach., dwukondygnacyjny, nakryty wysokim, dwuspadowym dachem.

W dolnej kondygnacji elewacji pn. – wtórnie wybite otwory okienne w proporcjach zbliżone do kwadratu oraz drzwi; w kondygnacji górnej, w osiach dolnych otworów – grupy pionowych szczelin wentylacyjnych (po pięć).

Do wsch. części elewacji pd. budynku przylega budynek przedszkola. W zach. fragmencie elewacji pd., w dolnej kondygnacji – blendy okienne w kształcie leżącego prostokąta, w górnej – grupy pionowych szczelin wentylacyjnych; łuki odciażające nad blendami – z ceglanych kłińców; gzyms kordonowy – ceglany.

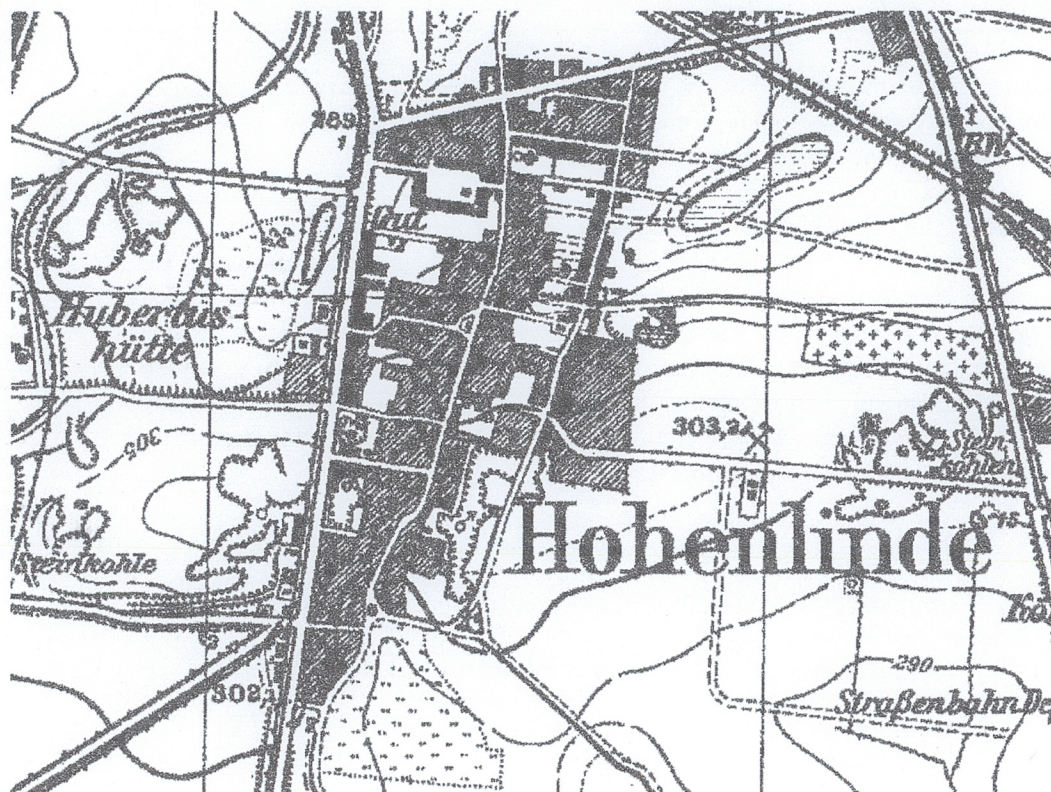
Szczytowa elewacja zach. budynku, dwukondygnacyjna, przecięta ceglany, płaskim gzymsem kordonowym; pośrodku dolnej kondygnacji – wtórny,

kwadratowy otwór okienny, po bokach – dwa wąskie poziome prostokątne otwory okienne; pośrodku górnej kondygnacji – grupa pięciu pionowych szczelin wentylacyjnych, rozdzielonych ceglany słupkami.

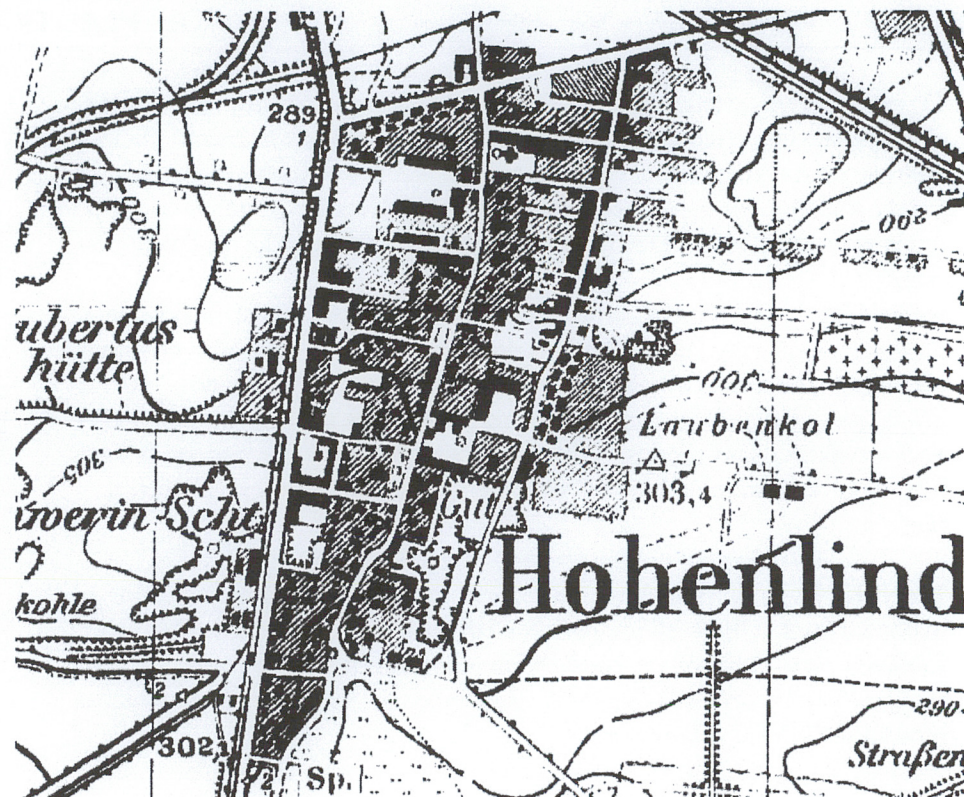
MUR – OGRODZENIE – przebiega wzdłuż granicy pd., wsch. i pn. W części pd. i pn. – murowany z regularnych bryłek kamienia wapiennego. Do połowy długości ogrodzenia wsch. – murowany z nieregularnych bryłek kamienia wapiennego, w górnej części przewiązany szerokim pasem cegły i zwieńczony ceglany koroną z gzymsem; artykułowany rzadko rozmieszczonymi, kamiennymi lizenami. W części pn. – ceglany artykułowany ceglany lizenami. Brama wsch. zaakcentowana ceglany węgarami – dwuskrzydłowa, metalowa.

SPIS MATERIAŁU FOTOGRAFICZNEGO

1. Zabudowa zachodniej pierzei folwarku – widok od pd.zach.
2. Budynek gospodarczy A – widok od pd.zach,
3. Budynek gospodarczy A – widok od pn. zach,
4. Budynek gospodarczy B – widok od pn.zach,
5. Zach. elewacja budynku gospodarczego B
6. Pd.wsch. narożnik muru otaczającego folwark – widok od pd.wsch.
7. Pd. fragment muru wsch. – widok od pd.wsch.
8. Brama wschodnia
9. Pn. fragment muru wsch,
10. Narożnik pn.wsch. – widok pd pn.wsch.
11. Brama wsch. – wjazdowa na teren folwarku
12. Pd.wsch. plan folwarku – widok od pd.
13. Widok placu pn. i zabudowy na jego zach. granicy

Mapa Łagiewnik z 1934 r. - zaznaczony majątek w Łagiewnikach Górnych

Mapa Łagiewnik z 1943 r. – zaznaczony majątek w Łagiewnikach Średnich

1. Miejscowość

BYTOM

gm. Bytom pow. bytomski woj. śląskie

3. Obiekt (nazwa jak na karcie)

**ZESPÓŁ FOLWARCZNY, OB. PLAC
GOSPODARCZY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

1. Miejscowość

BYTOM

gm. Bytom pow. bytomski woj. śląskie

3. Obiekt (nazwa jak na karcie)

**ZESPÓŁ FOLWARCZNY, OB. PLAC
GOSPODARCZY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

8.

9.

10.

11.

12.

13..